

RIWISTA RUWAQ WIRAQUCHAMAN KARTA

Taytamamakunap qhawariynin, huk hampina wasipi Inphirmirakunap unqusqa wawakunap allin qhawariyninkumanta

Tania Margarita Urquiaga-Vargas¹¹ Universidad Nacional de Trujillo. Trujillo, Perú

Riwista ruwa q wiraqucha,

Kay qhipa watakunapiqa, hampina wasip Emergencia nisqapi unqusqa wawakuna qhawariyqa astawanmi yapakurqan. Chayraykun, unqusqakuna aswan allin qhawariy kananta riqsirichin. Chaypaqmi, kanan allin yachayniyuq hampiypi llamk'aqkuna, imakunawan hampinakuna, hampikunapas unqusqakunaq munasqanman hinapuni (1,2). Unqusqa wawa munaywan qhawariyqa, unqusqakunap munasqanku hunt'akuynintam huñun, chaypim chaykunaman chayanapaqqa inphirmirakunaq qhawariyninqa ancha allinpuni. Ichaqa, hampiypi llamk'aq runakunaq achka llamk'anayuy kasqankurayku, unqusqakunap munasqanku mana hunt'akunapaq sasachaykunata qhawarichin. Chay sasachaykunam, unqusqakuna hampichinapaq unay pacha suyaykunapi, unqusqa runa mana chanin qhawariypi, taytamamap wawankuna mana allin hampisqa kasqan qhawariyninkupipas t'ikrakum. Chay allinta qhawarisqanku chaninchanapaqqa, hampina wasipi imakunapas hampinapaq kasqanta, imayna hampisqa kasqanta, qhaliyachisqakunapipas qhawariywan ruwaymi allinpa (3-7). Wawakuna qhawariq inphirmiraqa, unqusqa uña irqikunap hinallataq unqusqa q'ahu wayna sipaskunap munasqankuman hinam yanapan, chaykunawantaq mana paykunap kawsaynillankupichu, astawanpas runa kawsaykunapi, ayllu kawsaypipas munasqankuta hunt'anankupaq yanaparispa (8). Chayraykun, chay kartap munayniqa, wawakuna qhawariq inphirmirap chanin qhawariy llamk'ayninta kallpachanapaq kasqanta riqsirichiyta munam, chaywantaq khunan hatun sasachaykunamanta yuyaykunankupaq. Chaywanmi, aswanta kallpachanapaq ruwaykunata paqarichiyta atichinqa, chaykunawantaq wawakunap hinallataq ayllunkunap munasqankuta hunt'akunapaq yanapaspas.

Hospital Regional Docente de Trujillo (HRDT) sutiuyq hatun hampina wasiqa, La Libertad suyupi tiyaq unqusqa runakunatan hampiyan yanaparin; wawakuna hampiypapas, paykunap pisi nanayninkunamanta hampiypi, Emergencia nisqapi hampiypi, Hospitalizasqapi hampiypi hinallataq sinchi sasa unquyniyuq kasqankurayku hampiypi. Khunanqa, imayna Perú mama suyupi wakin hampina wasikunapi hinallataqmi, chay hampina wasipipas hampiypi llamk'aqkunamanta sasachakunayniyuq kan, chaykunam yapakuq unqusqa runakuna hampinapaq mana hampiqaqkuna aypasqanmantam qhawarichin. 2018 watapim, HRDTpa hinallataq unqusqa wawakunap taytamankup munasqankuwan huk tapukuy inphirmirakunap emergenciapi unqusqa wawakuna allin qhawarisqankumanta ruwakurqan. Chay tapukuyqa, inphirmirakunap unqusqa wawakuna qhawarisqankumanta kimsa tupuywan qhawarirqan: hampina wasipi imakunapas hampinapaq kasqanmanta, imayna hampisqa kasqanmanta, hampiy ruwachikusqankumanta ima. Hinapim, tapukurqan 50 taytamamakunata, paykunamantataqmi 94 % (n=47) inphirmirakunap unqusqa wawakuna qhawarisqankuqa manam allinchi nispa kutichirqanku, 6 % (n=3) puchuq taytamamakunataqmi as allinmi nispa kutichirqanku. Manam mayqim taytamallapas allinmi nispaqa kutichirqanchu. Tapukuyqa kimsantin qhawarisqapiqa taytamakunap kutichiyinqa yaqa kasqallanmi karqan. 50 % manta wichayman mana allinmi inphirmirakunap unqusqa wawakuna qhawarisqankuqa nispa kutichisqanku karqan (1 kaq tawla).

Hampina wasipi imakunapas hampinapaq kasqanmanta rimaspaqa, 80 % (n=40) taytamamakunam mana allinkunata qhawarirqanku, ichapas hampina wasipi p'achakunawan hinallataq hampinapaq makinakunawan, chaymantapas mana allim chay hampina wasipi tarikusqankuwan; tiyanakuna mana kasqanwan hina, chaykunaqa inphirmirakunap makinmantaqa ayqinmi. Imayna hampisqa kasqanmanta rimaspaqa, 56 % (n=28) taytamamakunaqa mana allinchi nispa kutichirqanku. Paykunaqa, manam imayna hampisqa kasqamanta allintachu inphirmirakuna willakunku nispan nirqanku. Chaytaqa, pisilla inphirmirakuna kasqanwanmi hinallataq Emergenciapi achka ruwana kasqanrayku pisi

Kay hinata sitakun:

Urquiaga-Vargas TM. Calidad de atención de enfermería en emergencias pediátricas de un hospital público: perspectiva de los padres. *Investig Innov Clin Quir Pediatr.* 2024;2(1):81-2. doi:10.59594/iicqp.2023.v2n1.87

Tupaqnin qillqaq:

Tania Margarita Urquiaga-Vargas
Dirección: Av. Javier Prado Este 3101, Lima 15037, Perú
Teléfono: +51945206242
Correo electrónico: taniaurquiaga@gmail.com

ORCID iDs

Tania Margarita Urquiaga-Vargas
 <https://orcid.org/0000-0003-0309-3989>

Chaskisqa : 03/11/2023
Kamachisqa : 21/03/2024
Qhawachisqa : 22/04/2024

Kay qillqasqaqa, Creative Commons Attribution 4.0 Internacionalpaq lisinsyanwanmi.

Copyright © 2024, Investigación e Innovación Clínica y Quirúrgica Pediátrica.

1 kaq tawla. Hospital Regional Docente de Trujillo sutiyaq hampina wasip emergencianpi inphirmirakunap unqusqa wawakuna allin qhawariynikuwan taytamamakunap qhawarisqankumanta tupuykunawan ima, 2018 watapi(n=50).

Inphirmirakunap unqusqa wawakuna allin qhawariynin	TAPUYPA TUPUYNINKUNA			
	n (%)	Hampina wasipi imakunapas hampinapaq kasqanmanta n (%)	Imayna hampisqa kasqanmanta n (%)	Hampiy ruwachikusqankumanta n (%)
Mana allin	47 (94)	40 (80)	28 (56)	42 (84)
As allin	3 (6)	10 (20)	22 (44)	8 (16)
Allin	0	0	0	0

Maymanta hurqusqa: Qillqaqpa ruwaynin

pachalla unqusqa qhawarinapaq kasqanwanmi nikuwan. Tukuyinpiqa, hampiy ruwachikusqankumanta rimaspaga, 84 % (n=42) taytamamakunam mana allinta qhawariranku, hampiyanta mana kuisqa kasqankuta qhawachispanku hinallataq chaypi huk runakuna hampichikunankupaq riqsichikuyinkupi. Chay tariykunam, usqaylla imapas ruwanata taytamamakunap qhawariynin kallapachanapaq yuyaychan.

Chay ñawpaq tariykunaqa, kallapachanapaq ruwaykuna ruwakunantam qhawarichin. Chaykunan taytamamakunawan rimayta hampiyipi llamka'qkuna ruwananku; chaypitaq yachayta quspa, unqusqakuna allin qhawanankupaq yachachispa ima. Chayqa, inphirmirakunap unqusqa wawakuna qhawarisqankumanta taytamamakunap mana allin qhawariyninku kasqanta t'ikranapaq yanapanmanmi. Huk wawakuna hampiq hampina wasikunapi imayna inphirmirakunap unqusqa wawakuna qhawarisqankumanta yachanapaqqa, allin yachay ruwayta, aswan achka unqusqakunapi tapukuy ruwayta, chiqaqchasqa tapuykuywan ruwayta ima yuyaychayku. Tukuyinpiqa, tukuy ruwaykuna ruwakunman, allin imakunapas hampinapaq kasqanwan, inphirmirakuna sapa kuti kallpachaywan imaqa, ancha chaniyuq unqusqakunap qhawariynin hinallataq kusikuyinkupas kallpachakunapaq.

Qillqaqkunap yanapaynin

Chay qillqapi rimaykunap niyninwan ruwayninwan, hunt'a kay huñuynin, sapankachiynin, qillqa t'ikraynin hinallataq allichakuyupi tukupay qillqaynin ruwasqantam qillqaqqa takyachin.

Yachay maskhay ruwanapaq qullqi qusqamanta

Kay yachay maskhay qillqaqa, qillqaqqa qullqinwan ruwasqan karqan.

Chanin kay ruwaykuna

Manam ruwachikunchu.

Qillqaqpa kikin intiririnkuna

Qillqaqqa kay yachay qillqawanqa manam ima paypa munaynin nitaq qullqi maskhanayuqchu.

MAYMANTA YACHAY HURQUSQA QILLQAKUNA

1. Ministerio de Salud del Perú. Norma Técnica de salud de los servicios de Emergencia [Internet]. Lima: MINSA; 2007 [citado el 3 de noviembre de 2023]. Disponible en: <http://bvs.minsa.gob.pe/local/dgsp/NT042emerg.pdf>
2. Pavlicich V. La Emergencia Pediátrica: Una especialidad que se consolida en la región. *Pediatr (Asunción)*. 2017;44(3):195-8. doi: 10.18004/ped.2017.diciembre.195-198
3. Ruiz-Cerino JM, Tamariz-López MM, Méndez-González LA, Torres-Hernández L, Duran-Badillo T. Percepción de la calidad del cuidado de Enfermería desde la perspectiva de personas hospitalizadas en una institución pública. *Sanus*. 2020;5(14)1-9. doi: 10.36789/sanus.vi14.174
4. Montiel Cubillo V, Sánchez Cervantes G. Propuesta para la Medición del Servicio al Cliente y Análisis de la Calidad Percibida por el Usuario del Servicio de Emergencias del Hospital Dr. Enrique Baltodano Briceño de Liberia en el segundo semestre del 2014 [Tesis en Internet del Programa de maestría nacional en gerencia de la calidad]. San José: Instituto Centroamericano de Administración Pública; 2014 [citado el 3 de noviembre de 2023]. Disponible en: <https://www.binasss.sa.cr/opac-ms/media/digitales/Propuesta%20medici%C3%B3n%20del%20servicio%20al%20cliente%20y%20an%C3%A1lisis%20de%20la%20calidad%20percibida%20por%20el%20usuario%20de%20emergencias%20del%20Hosp.%20Dr.%20Enrique%20Baltodano...pdf>
5. Rodríguez S. Calidad de atención de Enfermería y nivel de satisfacción percibida por el usuario del servicio de Emergencia-Hospital Belén de Trujillo [Tesis para optar el postítulo de especialista en Enfermería]. Trujillo: Universidad Nacional de Trujillo; 2011.
6. Malvárez M, Castrillón-Agudelo M. Panorama de la fuerza de trabajo en enfermería en América Latina. Primera parte. *Rev Enferm IMSS* [Internet]. 2006 [citado el 3 de noviembre de 2023];14(2):101-16. Disponible en: <https://www.medigraphic.com/pdfs/enfermeriamss/eim-2006/eim062g.pdf>
7. Torres Samuel M, Vásquez Stanesco CL. Modelos de evaluación de la calidad del servicio: Caracterización y análisis. *Compendium* [Internet]. 2015 [citado el 3 de noviembre de 2023];18(35):57-76. Disponible en: <https://revistas.uclave.org/index.php/Compendium/article/view/64/39>
8. Quezada Ugalde AM. Implicaciones de la enfermería pediátrica para la niñez y la adolescencia durante la pandemia por COVID-19. *Av Enferm*. 2020;38(Suppl 1):74-80. doi: <https://doi.org/10.15446/av.enferm.v38n1supl.88916>